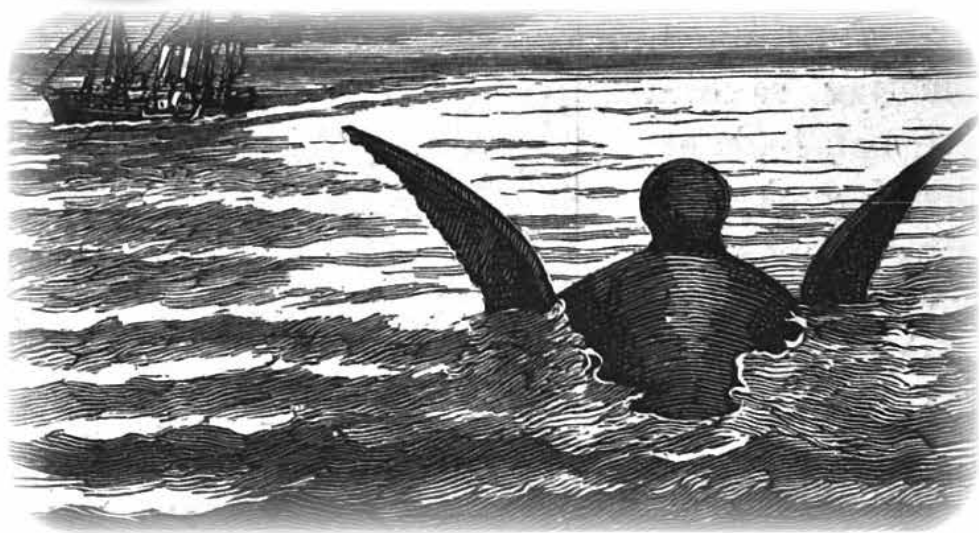

STORA HAFS- ORMEN

1884

Jättelika havsormar

– Återutgivning

av text från 1884

av Dr Halfdan Kronström

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-147-6

Copyright © 2016 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I århundraden har sjömän sett mystiska varelser under sina äventyr till havs. Men det var inte förrän på 1800-talet som forskare började syna berättelserna mer noggrant.

I den här e-boken kan du läsa om "stora hafsormen".

Under 1800-talet började dåtidens forskare allt mer ifrågasätta alla de berättelser om mystiska sjöodjur som funnits i århundraden. Men samtidigt dök det upp nya berättelser från helt trovärdiga personer på militärfartyg och kryssningsbåtar.

I den här e-boken får du läsa om några av de mest kända berättelserna från personer som sett den mytiska "stora hafsormen". Trots att också forskningen kring dinosaurier var relativt färsk på 1880-talet får du också läsa om teorin att "hafsormen" kanske är en dinosaurie som överlevt.

Textens författare kallar sig "Dr Halfdan Kronström". Men det är en pseudonym för den kände svenske bokförläggaren Karl Fredrik Kruhs (1841–1917).

Jättelika havsormarna

Den här texten publicerades ursprungligen år 1884 i tidskriften "Undrens verd" med rubriken "Den stora hafsormen". Författare till texten är Dr Halfdan Kronström (1841–1917).

Den stora hafsormen har mångfaldiga gånger blifvit förpassad till skepparhistoriernas misstänkta område, men tyckes icke desto mindre utrustad med en lifskraft, som ihärdigt trotsar alla försök att afdagataga honom.

Hvad skall man tro om ormen? Det vore tvifvelsutänkt ohöfligt att såsom grundlösa tillbakavisa de anspråk på sanningsenlighet, med hvilka berättelserna om underdjuret blifvit från skilda håll framdragna inför offentligheten. Det är omöjligt att förståndiga menniskor kunnat vilseledas af sina egna sinnen så, att de trott sig skåda hafsormen, fastän i sjelfva verket ingenting ovanligt förefallit. Vi vilja återgifva några af hafsormshistorierna för att se hvad som derom bör tänkas.

I »Times» för den 9 oktober 1848 fans intagen en berättelse af kaptenen Mc Quhæ å engelska skeppet Dædalus, under hvars hem-

färd från Ostindien icke endast kaptenen, utan äfven de fleste officerarne och manskapet hade sett ett förfärligt odjur i trakten mellan Goda Hoppsudden och S:t Helena. Odjuret beskrefs såsom »en ofantlig orm, hållande hufvud och skuldror oföränderligt omkring 4 fot öfver vattenytan, och så noga det kunde af oss uppskattas i jämförelse med huru långsträckt vårt stortoppsegelrå skulle visa sig i vattnet, var det aldra minst 60 fots längd på djuret, hvaraf ingen del, så vidt vi kunde märka, begagnades för framdrifning genom vattnet, vare sig medelst vertikal eller horizontal slingring.» Kaptenen tillägger underligt nog, att djuret kom så nära skeppet, att han, om det varit någon bekant människa, ovilkorligen skulle känt igen henne utan kikare.

Kort förr än detta offentliggjordes hade en annan sjöfarande Fr. Smith hemkommit till London från en segling med skeppet Peking. Äfven han hade under hemresan träffat, som han trodde, det stora vidundret ungefär på samma ställe som Mc Quhæ. I närheten af Moulmein varsnades, säger han, »ett på vågorna gungande föremål, rörande sig framåt och likt ett djur af omätlig längd» — det befann sig emellertid på stort afstånd. »med teleskopet», fortfar han, »kunde vi från skeppet tydligt se ett ofantligt hufvud och en vidunderlig med ett slags man betäckt hals, som ömsom uppdykte och försvann. Hela besättningen åskådade fenomenet och alla förmodade, att det var den stora hafsormen. För att närmare lära känna detta beryktade odjur beordrade jag en officer och fyra man att klargöra en båt samt med nödiga vapen och tågrullar styra kurs dit bort; sjelf öfvervakade jag från däck expeditionen.» Allt gick bra. Båten vände tillbaka, förande i släptåg efter sig odjuret, som snart var upphaladt på skeppet. »Kroppen tycktes temligen böjlig, der den hängde längs

skeppssidan, men var så betäckt med alla slags parasiter, att det behöfdes lång tid och noggrann undersökning innan vi upptäckte att vidundret var — en ofantlig alg, omkring 100 fot lång och 4 fot i omkrets. Rötterna hade på afstånd sett ut som hufvud och den genom vågorna åstadkomna rörelsen hade gifvit föremålet utseende af ett lefvande djur. Inom få dagar spridde jettealgen, sedan den torkat, en så vidrig lukt att vi nödgades släppa honom i hafvet». »Illusionen», yttrar berättaren vidare, »var så fullständig att, om jag ej för tillfället varit i stånd att sätta ut båten, skulle jag i all min tid trott mig ha skådat den stora hafsormen.»

På samma sätt måste säkerligen månet liknande fall förklaras, men dermed är ingalunda sagdt, att simmande alger alltid varit de gyckelmakare, som tagit skepelsen af hafsorm till äfventyrslystna sjömäns förvåning. Så föreligga från andra håll berättelser om två märkvärdiga uppenbarelsen i tydlig ormform med ofantliga dimensioner, ehuru de förmodade vidundren vid granskning med goda fjerrglas befunnits vara — myriader foglar stadda i snabb rörelse. Sådana eller andra misstag af lika förargligt slag kunna emellertid svårligen förutsättas vid många af de tillfällen, då iakttagarne varit, eller åtminstone påstått att de varit, helt nära det ovanliga de sett samt derjemte under någon längre tid behållit föremålet i sigte. Vi anföra med hänsyn härtill ytterligare några ormhistorier, för säkerhetens skull tydliggjorda med afbildningar.

I Maj 1872 befann sig engelska barkskeppet S:t Olaf på väg från Newport till Galveston (Texas). Två dagar före ankomsten dit passerade en mängd hajar förbi skeppet. »Omkring två minuter senare», säger kaptenen A. Hassel, »ropade en man af besättningen att han i lovalt såg någonting, liknande en kask på ett hufvud. En annan för-

kunnade genast, att han såg ett ur vattnet uppstickande föremål, som hade utseendet af en smärt man. Vid närmare annalkande funno vi, att det var en ofantlig orm med hufvudet ofvan vattnet på omkring 200 fots afstånd från skeppet. Han låg stilla på vattenytan, lyftande upp hufvudet och rörande på kroppen såsom ormar bruka. Vi kunde icke se alltsammans, men hvad vi sågo från bakdelen till hufvudet hade omkring 70 fots längd och var jemntjockt öfverallt utom vid hufvudet och halsen, hvilken senare var smalare, hvaremot hufvudet var plattadt som ett ormhufvud. Djuret hade fyra fenor på ryggen och kroppen hade en gulgrön färg med bruna fläckar på hela öfverdelen men var undertill hvit. Hela besättningen betraktade ormen fulla tio minuter, innan han begaf sig bort; den höll omkring 6 fot i diameter. En af matroserna gjorde en afbildning, som kan gifva något begrepp om ormens utseende».

Vi vända oss nu till Medelhafet i närheten af Siciliens kust och låta löjtnant Hayes, ombord på engelska skeppet Osborne, förtälja om det vidunder han skådat i juni 1877. »Min uppmärksamhet», säger han, »blef först väckt vid åsynen af en lång rad fenor, framstickande öfver vattenytan på ett afstånd af omkring 600 fot från skeppet och på sidan derom. De voro olika höga och sträckte sig öfver en längd af omkring 30 eller 40 fot. Efter några ögonblick försvunno de och lemnade plats för vidundrets framdel. Vid denna tid hade detsamma passerat akterut, simmande i motsatt riktning mot skeppets kurs, och som vi gingo med 10 ½ knops fart, kunde jag endast få syn på »ändsidan», på sätt afbildningen visar. Halsen var smal; hufvudet, klotformigt och nära 6 fot tjockt, kastades emellanåt bakut ur vattnet och förblef så några sekunder hvarje gång. Djurets bredd öfver ryggen och skuldrorna var om-

kring 15 eller 20 fot, och labbarne, omkring 15 fot långa, tycktes hafva en halfroterande rörelse, som tycktes paddla fram odjuret. Från toppen af hufvudet till den del af ryggen, der denna sänktes under vattnet, var, skulle jag tro, femtio fot och detta tycktes utgöra tredjedelen af hela längden. Hela denna kroppslängd var glatt och i likhet med en säl. Några fenor syntes ej till; måhända funnos sådana på den under vattnet varande ryggdelen».

Den 28 januari 1879 visade sig samma store obekanting för majoren H. W. J. Senior på ångbåten City of Baltimore. Det var i Aden-bugten kl. 10 på förmiddagen. Majoren såg på omkring $\frac{3}{4}$ miles afstånd från fartyget ett långt svart föremål, hastigt skjutande upp och ned i vattnet och kommande allt närmare fartyget. Han skrek »hafsormen! hafsormen!» Kaptenen och några andra, som fingo höra det, blefvo lyckliga nog att med upptäckaren dela glädjen att uppfånga någon skymt af djuret. Det var nu endast bortåt 1,500 fot aflägsnadt och morgonen var klar och solljus, så att fenomenet kunde iakttagas under de gynnsammaste omständigheter. »Hufvudets skapnad», berättar Senior, »var icke olik de afbildningar af draken, som jag så ofta sett, och hade ett bulldoggs-tycke kring pannan och ögonbrynen. När ormen lyftat hufvudet tillräckligt högt öfver vattenbrynet, lät han detsamma åter falla, som om det varit ett tungt träblock, och skjöt så framåt under vattnet. Denna rörelse förorsakade en uppkastning af vatten till omkring 15 fots höjd på hvardera sidan om halsen i stor likhet med ett par vingar».

De nu anförda historierna äro naturligtvis icke de enda i sitt slag, men den enda rimliga slutsats, som af allt sammans framgår, är den, att något hafsodjur tyckes existera, om hvars verkliga beskaffenhet

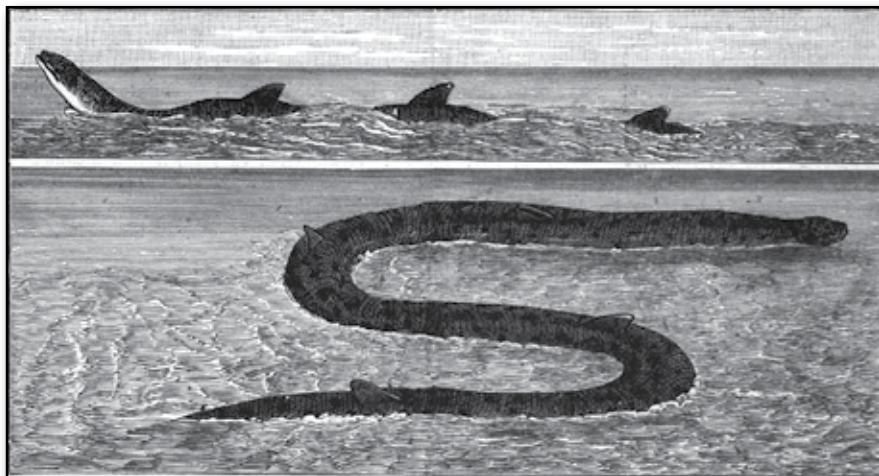
endast lösa gissningar kunna vedervågas.

Hafsormar, hållande från tre till tolf fot i längd, förekomma både i Indiska och Stilla Oceanen, i synnerhet den förstnämnda. De lefva af fiskar och kräftdjur och äro mycket giftig men sällan farliga för menniskor, emedan de äro ytterst skygga och fly undan vid minsta buller. Vissa djuphafs fiskar, s. k. bandfiskar, uppnå en längd af 6 meter och en sådan, simmande i hafsytans närhet, skulle nog kunna ingifva en i zoologiens hemligheter oinvigd åskådare fjerran ifrån den tanken, att han skådade hafsormen. Ytterligheter i form och storlek träffas, såsom vi veta, på den lefvande naturens nästan alla områden. Om t. ex. bläckfiskar stundom uppnå så ofantlig storlek, att hvarje berättelse derom skulle för icke länge sedan stämplats såsom ren dikt, hvarföre skulle icke förhållandet vara detsamma med ormar och fiskar?

En annan möjlighet finnes äfven. Några af de skildrade uppenbarelserna öfverensstämma nära till utseendet med vissa utdöda reptildjur. Om någon af dessa — t. ex. Plesiosaurus med sin långa hals och stjert — ännu funnes i lifvet och hade stora dimensioner, skulle de offentliggjorda beskrifningarne icke vara mycket öfverdrifna; i sjelfva verket passa också åtskilliga af de skildrade detaljerna, såsom de understundom omnämnda fenorna eller labbarne, bättre tillsammans med ett sådant djur än med en orm. En och annan naturforskare är derföre benägen att antaga, att dylika djurformer eller nära släktingar till dem ännu *icke* äro utdöda. Anmärkningsvärdt är, att de gamla sägnerna om jettestora bläckfiskar först på senare tider blifvit besannade, och det är tänkbart att samma upprättelse i en framtid vederfares historierna om den stora hafsormen.

Vi anföra till sist de trenne slutsatser, som i förevarande ämne

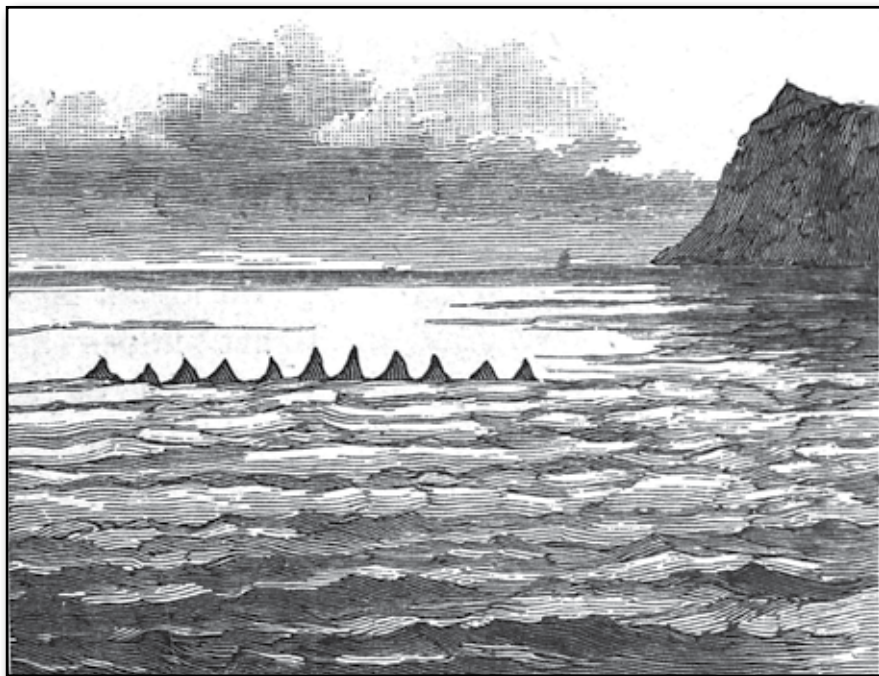
uttalats af den bekante zoologen A. Wilson. För det första måste det medgifvas, att många hafsormshistorier visa sig fullt trovärdiga, då deras sanning pröfvas enligt de vanliga lagarne, framför allt emedan hvarje fullgiltigt skäl saknas för antagandet, att berättarne velat uppsåtligt vilseleda. För det andra kunna vi lemna ur räkningen alla de skildringar, som bevisligen äro svikliga eller förorsakade vare sig af liflösa föremål eller af bekanta djurformer i ovanligare ställningar, och ändock få en återstod af sanning, som endast kan förklaras genom antagandet att vissa för vetenskapen ännu okända, ofantliga hafsvidunder i verkligheten existera. För det tredje böra vi märka, att tillvaron af dylika odjur är ett med vetenskapens anda och forskningens resultat i allo förenligt faktum, som vi lättast förstå, då vi erinra oss, huru många fall af kroppsdelars tillfälliga utveckling till jettestorlek hos hafsdjurens grupper redan blifvit bekanta för naturkännaren.

Stora hafsormen sedd 1872 utanför Galveston.

Stora hafsormen sedd år 1879 från »City of Baltimore».

Stora hafsormen sedd från »Osborne» år 1877.

Stora hafsormen sedd från »Osborne» år 1877.

Platser som nämns i e-boken.

Viktiga ord och personer

Aden-bugten.

Gammalt namn på Adenviken.

Fot.

Längdmått. En fot motsvarar 29,6 cm.

Kronström, Halfdan.

[1841–1917] Pseudonym för den svenske författaren och bokförläggaren Karl Fredrik Kruhs.

Moulmein.

Gammalt namn på staden Mawlamyine i Burma.

Wilson, Alexander.

[1766–1813] Skotsk-amerikansk poet, tecknare och naturforskare. Var framför allt en viktig ornitolog och har fått ge namn åt flera arter av fåglar.

Fler böcker: E-boksforlaget.se

Om du gillar e-böcker om historia så kommer du att gilla utbudet hos E-boksforlaget.se

Det här förlaget är specialiserat på utgivning av äldre texter om arkeologi, resor och biografier.

Alla titlarna går att hitta hos de flesta e-bokhandlare, i iTunes samt på många bibliotek.

Här är några exempel på titlar:

Klassiska deckare

- "Sherlock Holmes: »Gloria Scott«"
- "Sherlock Holmes: Beryllkronan"
- "Sherlock Holmes: De fem apelsinkärnorna"
- "Sherlock Holmes: De rödhårigas förening"
- "Sherlock Holmes: Den avhuggna tummen"
- "Sherlock Holmes: Den blå karbunkeln"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna brudgummen"
- "Sherlock Holmes: Den försvunna kapplöpningshästen"
- "Sherlock Holmes: Blodbokarna."
- "Sherlock Holmes: Det spräckliga bandet."
- "Sherlock Holmes: Den grekiske tolken"
- "Sherlock Holmes: Musgraves ritual"
- "Sherlock Holmes: Det gula ansiktet"
- "Sherlock Holmes: Det hemlighetsfulla mordet vid skogssjön"
- "Sherlock Holmes: Den hemlighetsfulle patienten"
- "Sherlock Holmes: Börsmäklarens biträde"
- "Sherlock Holmes: En skandal i Böhmen"
- "Sherlock Holmes: Krymplingen"
- "Sherlock Holmes: Lorden och hans rika amerikanska brud"
- "Sherlock Holmes: Mordet i Reigate"
- "Sherlock Holmes: Tiggaren med den kluvna läppen"
- "Solgudens yxa och Tors hammare"

Arkeologi

- (1899)
- "Hällristningarnas ålder" (1869)
- "Feniciska kolonier i Skandinavien" (1875)
- "Hällristningar på Kinnekulle" (1892)
- "Forntidens perioder" (1892)
- "Hur gamla är hällristningarna?" (1869)
- "Bohusläns bygdeborgar" (1909)
- "Bohuslänska hällristningar" (1879)
- "Fynden i Troja" (1878)
- "Förbindelse mellan Skandinavien och vestra Europa före Kristi födelse" (1889)
- "Svear och götar under folkvandringstiden" (1905)
- "Husaby kyrka" (1899)
- "Hällristningarna i Järrestad" (1881)
- "Nordens fartyg från hednatiden" (1872)
- "Anmärkningar rörande figurteckningar från forntiden" (1842)
- "Grafkistor af klufna och urhålkade stockar" (1894)
- "Den svenske solguden och den svenske Tyr" (1906)
- "Skånska fornminnen" (1853)
- "Ölands fornminnen" (1874)
- "Tors hammare" (1872)
- "Våra fornminnen – vad de lära oss" (1916)
- "Sveriges fasta fornlämningar från hednatiden" (1901)
- "Förstörda fornminnen i Bohuslän år 1924"

Djur & natur

- "Svenska djur i folktron" (1898)

- "Skäggets historia" (1893)
- "Kattens kulturhistoria" (1882)
- "Djurens sömn" (1889)
- "Katten i forntida Egypten" (1889)
- "Ett dygn på månen år 1870"
- "Orkidéernas historia" (1894)
- "Blomsterspråket" (1888)
- "Sveriges hundraser" (1880)
- "Guide till biskötsel" (1885)

Kulturhistoria

- "Midvinterns solfest" (1894)
- "Julen på 1870-talet – Skildringar och illustrationer i svenska tidskrifter"
- "Om julens härkomst" (1899)
- "Julen i Skåne på 1820-talet"
- "Nyaste och tillförlitligaste Drömboken" (1918)
- "1870-talets bästa tips för frisyr och utseende"
- "Lyxens historia" (1870)
- "Gaffelns historia" (1889)
- "Kanalbyggen på planeten Mars" (1888)
- "Vårt solsystem" (1878)

Resor

- "Ett besök i Venedig år 1878"
- "Strandgatan i Visby år 1879"
- "Resa på Dalslands kanal år 1877"
- "Nyköpings slott" (1877)
- "Ett besök i Marstrand år 1882"
- "Min resa i Blekinge och Kalmar år 1854"
- "Resor med luftballong år 1873"

- "Runlejonet i Venedig" (1871)
- "En utflykt på Mälaren år 1871"
- "Skildring af Vestergötland år 1882"
- "Kalmar slotts historia" (1880)
- "Ett besök i Södertälje år 1881"
- "En färd på Donau år 1882"
- "Ringmuren i Visby" (1874)
- "Fredrikstens fästning och Karl XII" (1879)
- "Petras helgedomar" (1921)
- "Ett besök i Boxholm år 1885"
- "Skildring av Riseberga klosterruiner" (1874)
- "Borgholms slottsruin" (1878)
- "Rundtur i södra Frankrike år 1880"
- "Ett besök på Djurgården sommaren 1868"
- "Sigtunas tidiga historia" (1872)
- "Helgeandskyrkan i Visby" (1878)
- "Norrköpings historia" (1871)
- "Ett besök i Waxholm år 1870"
- "Vadstena slott" (1875)
- "Skildring av Island" (1870)
- "Besök på Gripsholms slott år 1895"
- "Ett besök i Rom år 1870"
- "Besök på Helgoland år 1874"
- "Guide till Uppsala år 1875"
- "Kyrkoruinen S:t Katarina i Visby" (1877)
- "Gripsholms slott" (1877)
- "Ett besök i Strängnäs år 1874"
- "Ett besök i Visby år 1906"
- "Bohus fästning" (1869)
- "En resa på Rhen år 1866"
- "Ett besök i Ystad år 1872"

Svensk geografi

- "Märkliga orter i Sverige" (1883)
- "Skildring av Värmland år 1882"
- "Skildring av Dalälven år 1876"
- "Skildring av Ångermanland 1882"
- "Skildring av Bohuslän år 1882"
- "Skildring av Dalsland år 1882"
- "Skildring av Närke år 1882"
- "Skildring av Öland år 1882"
- "Skildring av Stockholm år 1882"
- "Skildring av Västmanland år 1882"
- "Skildring av Härjedalen år 1882"
- "Skildring av Gästrikland år 1882"
- "Skildring av Jämtland år 1882"
- "Skildring av Göteborg år 1882"
- "Skildring av Halland år 1882"
- "Skildring av Blekinge år 1882"
- "Skildring av Gotland år 1882"
- "Skildring av Södermanland år 1882"
- "Skildring av Östergötland år 1882"

Vikingar

- "Vikingatidens Lund och Birka" (1909)
- "Jomsvikingarnas saga" (1888)
- "Fyndet av vikingaskeppet i Gokstad år 1880"
- "Hervars och Hedreks saga" (1888)
- "Carl Larssons Uppsala-tempel" (1908)
- "Sagan om Ragnar Lodbrok och hans söner" (1880)
- "Sverige och vikingafärderna västerut" (1924)